

LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJOS VRUBLEVSKIŲ BIBLIOTEKOS
2021 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2021-aisiais LMA Vrublevskių bibliotekos veiklą antrus metus iš eilės trikdė pandemija. Institucija stengėsi darbus organizuoti taip, kad kuo didesne apimtimi būtų tenkinami vartotojų informaciniai poreikiai, o uždaviniai – vykdomi, kaip tai numatyta LMAVB nuostatuose.

Dėl karantino (tęsėsi nuo sausio 1 iki liepos 1 d.) ir ekstremaliosios situacijos (tęsėsi nuo spalio 25 d. iki metų pabaigos) darbas LMAVB padaliniuose buvo organizuojamas nuotoliniu-pamaininiu būdu pagal grafikus. Tai leido išvengti prastovų skelbimo. LR Vyriausybei 2021-09-13 patvirtinus naujas pandemijos valdymo priemones, nuo 2021-09-20 Bibliotekoje dirbti galėjo tik tokie darbuotojai, kurie atitiko Galimybių pasui keliamus reikalavimus. Vienas kolektyvo narys, 2021 m. rudenį atsisakęs skiepytis ir testuotis, penkias savaites buvo nušalintas nuo darbo.

Įvedus ekstremaliają padėtį bei Galimybių paso galiojimą, nuo liepos mėn. Bibliotekoje buvo atnaujintas skaitytojų aptarnavimas gyvai, paisant visų saugumo reikalavimų.

Abonemento paslaugomis vartotojai galėjo naudotis ištisus metus. Metų pradžioje įrengus knygomatą, iš anksto užsakytas knygas bekontakčiu būdu buvo galima atsiimti 24 val. per parą. Šia paslauga skaitytojai naudojosi ribotai: per knygomatą buvo išduoti tik 104 leidiniai, kai tuo tarpu iš abonemento vartotojai pasiskolino net 12 640 dokumentų.

Specializuoti LMAVB padaliniai: Rankraščių ir Retų spaudinių skyriai, skaitytojus aptarnavo ir karantino metu: gamino jiems dokumentų kopijas, konsultavo, atsakinėjo į užklausas telefonu ir elektroniniu paštu. Paprastai į šiuos skyrius dirbti su čia saugomais dokumentais atvykdavo nemažas užsienio tyrėjų būrys – daugiau kaip po 200 kasmet. 2021-aisiais jų priėmėme 76 – daugiau nei 2020-aisiais (47). Daugiausia mokslininkų sulaukta iš Lenkijos – 63, iš Baltarusijos – 3, iš Vokietijos ir Austrijos – po 2, po vieną – iš Belgijos, Italijos, JAV, Rusijos, Švedijos ir Šveicarijos.

Bendri aptarnavimo rodikliai 2021 m. yra kuklesni, nei buvo iki pandemijos: skaitytojai Bibliotekoje apsilankė 21 802 kartus (2019 – 41 725), jiems buvo išduoti 57 684 dokumentai (2019 – 109 782).

Pandeminiu laikotarpiu daug Bibliotekoje teikiamų paslaugų persikėlė į virtualią erdvę: vartotojai ieškojo informacijos prenumeruojamuose ir kuriamose duomenų bazėse, talpyklose, taip pat Bibliotekos svetainėje. Pastaroji 2021-aisiais buvo atnaujinta (programavimo darbus atliko UAB ThinkBIG, medžiagą teikė visi padaliniai, darbus prižiūrėjo grupė Bibliotekos specialistų). Svetainė baigta kurti gegužės mėnesį, tačiau perkeliant duomenis susidurta su gausiais techniniais nesklandumais. Prireikė laiko, kol jie bendromis programuotojų ir Bibliotekos darbuotojų pastangomis buvo įveikti. Svetainė normaliai veikti pradėjo vasaros pradžioje. Dėl minėtų diegimo problemų LMAVB

tinklapių veiklos rodikliai kiek mažesni, nei 2020 m.: jo vartotojų skaičius – 25 447 (2020 – 26 679), jie tinklalapyje apsilankė 85 183 kartus (2020 – 95 913) ir buvo iš 88 šalių.

Kitos suteiktų virtualių paslaugų apimtys atsispindi 1–3 lentelėse žemiau.

Lent. 1. paieškų ir atsisiuntimų skaičius 2021 metais

Katalogas	Paieškų skaičius	Įrašų peržiūrų skaičius	Visateksčių dokumentų atsisiuntimų skaičius
Bendrasis katalogas	107945 (2020 – 107850)	59895 (2020/65313)	neskaičiuojama
Rankraščių katalogas	56179 (2020 – 55338)	17233 (2020/15311)	neskaičiuojama
Elektroninis archyvas (DSpace)	2909733 (2020 – 3335006)	4962651 (2020/3953589)	3024918 (2020/2310655)
eLABa talpykla			20817

Lent. 2. Bendroji elektroninio archyvo (DS) statistika

	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	Per 2021 metus
Rinkiniai ir kolekcijos	654	726	775	804	29
Dokumentai	20661	24005	26619	27016	397
Registruoti vartotojai (be darbuotojų)	1188	1608	2127	2672	545
Apsilankymų (registruotų vartotojų prisijungimų) skaičius	9278	12012	15705	18755	3026

Lent. 3. Atsisiuntimų iš epaveldo skaičiai

	Knygos	Periodiniai leidiniai	Rankraščiai	Kartografija	Iš viso
Atsiųstų vaizdų skaičius	1590	8741	16212	3342	29 885
Atsiųstų aprašų skaičius	4115	1406	43167	4765	53 453
Atsisiųstųjų aukščiausios raiškos vaizdų skaičius	21565	3685	23080	3120	32 050

Kaip ir pirmais pandemijos metais, 2021-aisiais į virtualią erdvę persikėlė daug Bibliotekos renginių: seminarų, pokalbių, paskaitų, ekskursijų, viktorinų ir parodų. Ypač

daug pokyčių įvyko parodinėje Bibliotekos veikloje. Rengtos ir įprastinės, ir virtualios parodos. Iš pirmųjų didelio susidomėjimo sulaukė „Šimtmečių istorijos liudijimai: totoristika LMA Vrublevskių bibliotekoje“ (be kitų, ją aplankė Azerbaidžano ir Turkijos ambasadoriai) ir „Jonas Karolis – Dievo Lietuvai duotas taleris“ (5 lankytojų ekskursijos). Be gausių įprastinių (30), dar surengta ir 11 virtualių parodų; 3 iš jų dubliuotos anglų k.

Įvertinę nūdienos pokyčius, susijusius su besikeičiančia aplinka ir lankytojų įpročiais, Komunikacijos skyriaus darbuotojai stiprina Bibliotekos padalinių teikiamą turinį savo administruojamuose socialiniuose tinkluose YuoTube, Instagram, Facebook ir tinklalaidėje. Naujas vaizdo laidelių ciklas „Akademikai kitaip“ 2021-aisiais imtas rodyti YuoTube. Jomis siekiama atskleisti žymių mokslininkų, LMA narių, neakademines veiklas bei pomėgius. Nufilmuota ir paskelbta viena laidelė iš sumanyto 4 laidų ciklo apie akad. R. Karaziją ir jo fizikinius žaislus (autoriai D. Petkus ir V. Petrikaitė). 2022 m. numatoma ciklą tęsti laidomis apie akad. E. Norkų (monetas ir banknotai) ir akad. G. Blažienę (meno kūriniai).

2020 m. komunikacininkai pasiūlė ir kartu su kolegomis iš Lietuvos mokslų akademijos, Nacionalinės M. Mažvydo bei Vilniaus universiteto bibliotekų ir Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pradėjo kurti laidas garso įrašų kanale *Vrublevskių biblioteka ir bičiuliai*. 2021-aisiais joje paskelbti 66 audioįrašai; jie klausytojus pasiekė per Spotify ir Anchor platformas. Lektoriais tapo Bibliotekos darbuotojai, LMA nariai, lituanistinių institutų mokslininkai ir kt. Auditoriją sudarė Lietuvos, Lenkijos, Airijos, Šveicarijos, Jungtinės Karalystės, Norvegijos, Vokietijos, Belgijos ir Italijos klausytojai.

Pandemija mažai paveikė spaudinių ir duomenų bazių įsigijimą. 2021 m. Komplektavimo skyriaus darbo rodikliai artimi planuotiems: Bibliotekos fondas papildytas 9 714 fiz. vnt. (planuota 10 200). 3 164 egz. gauta iš ypač svarbaus Bibliotekai komplektavimo šaltinio – privalomojo Respublikos spaudinių egzemplioriaus (2020 – 2 977). Numanu, kad taip atsitiko dėl valdžios institucijų paramos: 2021 m. LR kultūros ministerijos prašymu buvo sudarytas leidyklų, neduodančių privalomojo egzemplioriaus, sąrašas. Jos iš Ministerijos sulaukė paragininimų atnaujinti privalomojo teikimą. Be to, ir Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka savo internetiniame puslapyje, *Informacija leidėjams* skyrelyje, ėmė skelbti LMAVB kaip privalomojo egzemplioriaus gavėjo duomenis ir kontaktus. Tai davė rezultatų. Net 32,7% visų sukomplektuotų spaudinių buvo gauta iš šio šaltinio. Dar 26,4% jų įsigyta iš knygų mainų, 24,1% – iš dovanų; 15,2% sukomplektuotų spaudinių sudarė periodikos prenumerata, o 1,6 % – pirkimai.

Iki 2021-03-31 (eMoDB.LT projekto pabaigos) Biblioteka skaitytojams teikė pastovią prieigą prie 26 DB, iš kurių 19 prenumera, o likusias gavo dovanai. Pasibaigus eMoDB.LT projektui, DB kiekis sumažėjo iki 23. Planuojant 2021–2023 m. prenumeratą Bibliotekai teko atsisakyti dalies fizikinių DB. Atsisakant buvo remiamasi panaudos statistika ir jos santykiu su prenumeratos kaina. Kita vertus, nepaisant riboto finansavimo, nuspręsta išplėsti prenumeruojamų DB repertuarą skaitytojų pageidaujama humanitarinių bei socialinių mokslų žurnalais.

2021 m. į Rankraščių skyrių priimti 837 rankraštiniai dokumentai, įsteigti 3 nauji fondai: F 440 – Viliaus Purono, F 441 – Algimanto Liekio ir F 442 – Vinco Jasiukevičiaus. Toliau pildyti kai kurie anksčiau pradėti formuoti fondai.

Ataskaitinius metus ženkla nemenkas mokslinio tiriamojo darbo kraitis. LMAVB mokslo tyrimai vykdyti 33 temomis: raštijos paveldo tyrimų – 23, mokslo istorijos tyrimų – 9; taip pat tęsti bibliometriniai mokslo publikacijų tyrimai. Per metus LMAVB darbuotojai šalies ir užsienio mokslo leidiniuose paskelbė 11 mokslinių straipsnių, 12 mokslo sklaidos publikacijų, o žiniasklaidoje – daug informacijų. Šiame darbo bare vaisingai padirbėjo Knygos muziejaus, Retų spaudinių, Rankraščių, Mokslinės informacijos ir Dokumentų konservavimo ir restauravimo skyrių darbuotojai.

2021 m. LMA Vrublevskių biblioteka Lietuvos mokslo tarybos administruojamai mokslo (meno) veiklos vertinimo sistemai „Vieversys“ pateikė 14 darbuotojų 2020 m. publikuotų mokslo darbų: 4 – humanitarinių mokslų ir 10 – socialinių. Daugiausia balų gavo 2 bibliografijos (49). 8 straipsniai įvertinti po 2 balus, vienas gavo 1 balą, dar vienas – 4, nes buvo išspausdintas mokslo žurnale, referuojamame Scopus DB. Iš viso LMAVB humanitarinių mokslų srities publikacijos surinko 52,60 balo, o socialinių mokslų – 17,50.

LMAVB 2021 m. parengė ir išleido 2 leidinius:

1. *Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka*: [tęstinis mokslų darbų rinkinys] / atsakomoji redaktorė ir sudarytoja Daiva Narbutienė. [T.] 10. Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, 2021. 268 p.

2. Drungilienė, Gita. *Žydu švietimo įstaigų dokumentai Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje = Dokumenty żydowskich placówek oświatowych w Bibliotece im. Wróblewskich Litewskiej Akademii Nauk*. Białystok: Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego; Wilno: Biblioteka im. Wróblewskich Litewskiej Akademii Nauk, 2021. xx p.

Ataskaitiniu laikotarpiu darbuotojai parengė 21 mokslinį pranešimą, perskaitytą įvairiose tarptautinėse ir šalies konferencijose.

Bibliotekos reikšmę šalies ir tarptautiniu mastu apibūdina kasmet sudaromos bendradarbiavimo ir kitokios veiklos sutartys. 2021-01-04 bendradarbiavimo sutartį LMAVB pasirašė su Lietuvos nacionaliniu kultūros centru, 2021-02-03 – su Lietuvos istorijos institutu, 2021-05-18 – su Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešąja biblioteka; 2021-09-14 licencinę sutartį dėl dokumentų elektroninių kopijų panaudos LMAVB pasirašė su Rusijos nacionaline biblioteka (Sankt Peterburgas), 2021-10-06 sutartį dėl tarptautinių knygų mainų – su Rusijos mokslų akademijos Gamtos mokslų biblioteka (Maskva), 2021-12-22 sutartį dėl leidybos – su Palenkės Lukašo Gurnickio biblioteka (Balstogė), 2021-12-28 sutartį dėl rankraščio elektroninių kopijų – su Pilių komplekso „Myrius“ muziejumi (Myrius).

Iškalbingai apie profesinį mokslinį LMAVB darbuotojų potencialą kalba dalyvavimas aukšto lygio profesinėje ekspertinėje veikloje. Dr. Rima Cicėnienė darbavosi eLABA konsorciumo valdyboje, UNESCO programos *Pasaulio atmintis* nacionaliniame komitete, Kultūros ministerijos įsteigtame projektų programos eKultūra ekspertų kompetencijos tinkle ir Europos kultūros paveldo kompetencijų centro projekto 4CH valdyboje, aukščiausios kategorijos restauratorė Edita Keršulytė – Kilnojamųjų kultūros vertybių restauratorių atestavimo komisijoje (atestuotas 51 restauratorius) ir Lietuvos

standartizacijos departamento Technikos komitete (LST TK 81 *Kultūros vertybių išsaugojimas*), tokių pačių kvalifikacijų jos kolegė Birutė Giedraitienė – Europos knygų ir popieriaus konservavimo ir restauravimo tyrimų centre (Kremsas, Austrija; Lietuvos atstovė), dr. Sigitas Narbutas – VU taryboje.

Įgyti profesinės patirties kasmet į Biblioteką atvyksta jaunų žmonių iš įvairių mokymo institucijų. 2021 m. praktiką Skaitmeninimo skyriuje atliko Vilniaus paslaugų verslo profesinio mokymo centro mokinė Justina Balanaitė, praktikai vadovavo skyriaus vedėjas Egidijus Gotalskis ir fotografė Valentina Marmienė. Rankraščių skyriaus darbuotoja dr. G. Drungilienė vadovavo dviem stažuotojoms iš Varšuvos universiteto bibliotekos Rankraščių ir retų spaudinių skyriaus.

Kasmet į Biblioteką kreipiasi savanoriai, norintys čia padirbėti neatlygintinai. 2021 m. Dokumentų konservavimo ir restauravimo skyriuje savanoriavo dr. Medeina Steponavičiūtė, jai vadovavo skyriaus vedėja E. Keršulytė. Jos kolegė G. Smaliukienė vadovavo kitos savanorės – Vilniaus dailės akademijos II kurso molbertinės tapybos restauravimo studentės Rugilės Kiškytės – darbui.

2021 m. studijas aukštosiose mokyklose tęsė 6 LMAVB darbuotojai. VU magistrantūros studijų programą *Komunikacijos mokslai* baigė Viktorija Dridi; jai suteiktas socialinių mokslų magistro laipsnis. Socialinių mokslų kolegijoje Margarita Beliakova įgijo teisės bakalauro laipsnį.

Knygos muziejaus darbuotoja Kotryna Rekašiūtė Lietuvių literatūros ir tautosakos institute 2021-06-29 apgynė disertaciją „Masonų draugijų įtaka lituanistiniam sąjūdžiui Prūsijoje XVIII–XIX a. pr.“, jai suteiktas humanitarinių mokslų daktaro laipsnis.

2021-10-01 Dokumentų konservavimo ir restauravimo skyriaus restauratorė Aušra Čiuladienė Vilniaus universitete apgynė disertaciją „Senųjų rašytinių šaltinių dažų ir rišiklių tyrimas“ chemijos mokslo krypties daktaro laipsniui gauti. Disertacija rengta 2017–2021 m. studijuojant VU Chemijos instituto doktorantūroje.

Šiuo metu LMAVB dirba 13 mokslo daktarų.

2021 m. LMAVB rezultatyviai vykdė įvairi projektinė veikla. 2021-04-27 sėkmingai užbaigtas dar vienas „Duomenų bazės „Lituanistika“ plėtra“ projekto etapas; jame darbavosi 6 LMAVB darbuotojai (įrašų kūrimas, ekspertavimas). 2021-04-08 lygiai sėkmingai užbaigtas VEPIS (Visuomenės poreikius atitinkančios virtualios kultūrinės erdvės plėtra) projektas; jame triūsė 20 LMAVB darbuotojų (dokumentų paruošimas skaitmeninimui, skaitmeninimas, aprašų ir kontekstinių tekstų rengimas, mokslininkų biogramų ir leidinių anotacijų kūrimas). Dr. Neringa Markauskaitė darbavosi projekte „Ekslibriso kūrėjai XX–XXI a.: enciklopedinio žinyno rengimas“, kartu su gausiais partneriais vykdomame Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešosios bibliotekos. Sulaukusi paramos iš Spaudos, radijo ir TV rėmimo fondo, Inga Berulienė sukūrė 5 laidas TV ciklui „LDK giminės: paveldo ženklai Lietuvoje“ (rodyta per Balticum TV) ir 8 laidas ciklui „Vilniaus Babilonas“ (LRyto TV; Bibliotekos YouTube).

Kultūros paveldo išsaugojimui ir sklaidai itin svarbi Skaitmeninimo ir Dokumentų konservavimo ir restauravimo skyrių veikla. Jiems ataskaitiniais metais teko dirbti nelengvomis karantino sąlygomis, nes darbus turėjo atlikti ne nuotoliniu būdu, o vietoje. 2021 m. buvo restauruota 24 594 sąlyginių lapų, arba 207 vnt. dokumentų, pagaminta

1 255 įrišų. Skaitmeninimo skyrius iš Bibliotekoje saugomų dokumentų sukūrė 89 937 vaizdų, suteikė mokamų paslaugų už 5 461,65 euro.

LMAVB darbų ir veiklos finansinę pusę apibūdina žemiau teikiama lentelė.

Lent. 4. 2021 m. biudžetinių ir specialiųjų lėšų panaudojimas

	Biudžeto lėšos (Eur)	Specialiosios lėšos (pajamų įmokos) Eur
Darbo užmokesčiui	2 093 000	10 300
Sodrai	31 000	148
Spaudiniams įsigyti	64 470	0
Saugyklų nuomai	91 200	0
Komandiruotėms	0	200
Kvalifikacijos kėlimui	3 700	0
Reprezentacinėms išlaidoms	1 000	400
Informacinių technologijų išlaidoms	21 090	0
Prekių pirkimui	11 780	0
Ilgalaikio turto įsigijimui	12 060	1 700
Komunalinėms paslaugoms	45 000	600
Ryšių paslaugoms	10 000	0
Kitoms išlaidoms	40 000	352
Transporto išlaidoms	2 700	0
Rekonstrukcijai	2 076 000	0
Iš viso:	4 503 000	13 700

2021 m. buvo atlikti tokie rekonstrukcijos darbai: įrengti stelažai knygoms; sumontuotos saugyklų gaisro gesinimo, oro vėdinimo ir šildymo sistemos, pradėtas eksploatuoti šilumos punktas; įrengta konteinerinė elektros skirstymo pastotė; toliau vykdyti likę statybos ir apdailos darbai.

LMAVB bendruomenė 2021-uosius užbaigė su viltimi, kad ateinantys metai leis pilna apimtimi atlikti visus suplanuotus darbus ir išlikti atvira ne tik tai tyrėjams, bet ir kiekvienam smalsiam Žinijos planetos gyventojui.

Direktorius

dr. Sigitas Narbutas

Mokslinė sekretorė

Leokadija Kairelienė